

В ПАМЕТ НА ПЕНЬО РУСЕВ

НАДЕЖДА АНДРЕЕВА

Почина Пеньо Русев. Смъртта го завари наред път, тъкмо когато интересите и усилията му, разпръснати в много посоки, трябваше да стигнат до обобщения и някаква — винаги относителна — завършеност. Пеньо Русев беше професор по история на българската литература във Висшия институт за театрално изкуство „Кръстьо Сарафов“ и доктор по психология на художественото творчество. В института, който подготвя бъдещите творци на българския театър и кино, той изгради с много усилия и преданост преподаването на родната литература. Неговите студенти, уморени от традиционните знания и школната вискателност на средните училища, погледнаха с нов поглед и неспиращ интерес към тази литература. Той ги научи да я разбират и обичат не само защото умееше да свързва нейните постижения с изискванията на театъра и киното, но и защото успя да организира лекциите в съгласие със съвременната наука и съвременното обществено развитие.

От ранните години на научна дейност (като асистент и младши научен сътрудник в Института за български език и Института за литература при БАН) до зрелостта си на професор във ВИТИЗ Пеньо Русев не престана да изследва проблеми на българската литература. Неговите студии върху литературата от времето на Първата световна война, върху творчеството на Михалаки Георгиев, Смирненски, Яворов и Елин Пелин свидетелствуват за един търсещ и предан на работата си научен работник.

Пеньо Русев е един от създателите на Търновския университет „Братя Кирил и Методий“, негов пръв и дългогодишен зам.-ректор, ръководител на една от катедрите и на няколко научнопроблемни групи. Широката му и плодотворна работа като организатор и автор на изследвания върху Търновската книжовна школа, творчеството на Григорий Цамблак, връзките между византийската култура и литературното развитие в Югоизточна Европа през Средновековието и т. н. е до голяма степен пионерска. Въз основа на богат и проверен фактически материал Пеньо Русев дава всестранна характеристика на Търновската реформа, подчертавайки обществено-политическия смисъл на Евтимиевото дело: пред надвисналата опасност от унищожаване на народността чрез силното идеологическо въздействие на една завоевателска верска държава, каквато е била Османската империя, книжовниците от Търновската школа правят опит за здравяване на националното единство чрез създаване на обединяващ, наддialeкстен, еднакво валиден за цялата българска християнска народностна общност литературен език. В развитието на средновековната българска култура той открива няколко основни момента: независимост, демократичност и единност.

Интересът на проф. Пеньо Русев към сравнителното литературознание съпътства неговата научна дейност от самото ѝ начало. За това говорят сту-

диите му върху връзките между Чехов и Горки, от една страна, и Елин Пелин от друга, между драматическото творчество на Чехов и Яворов, изследванията му върху същността на литературните влияния, възприемането на Сервантес в България, мястото на фолклора сред информационните системи от език, литература и изкуство и т. н. Неговите усилия за разработване на една съвременна теория на компаративистиката въз основа на психологията и социологията на творческата дейност, на кибернетиката, теорията на информацията и общата теория на комуникациите намира израз в множество статии и доклади, изнасяни пред авторитетни международни форуми.

Проф. Пеньо Русев отдаде много сили за изграждането на една млада наука — психологията на творчеството. Той създаде нова учебна дисциплина във ВИТИЗ — психология на творчеството на актьора и режисьора, и написа редица изследвания, свързани с нея. Неговите студии върху актьорската личностна структура, върху психологията на общуването на сцената и екрана, върху вниманието на актьора имат не само теоретическа, но и значителна практическа стойност. Усилията му в тази област намериха известно по-значително осъществяване в излязлата само няколко дни преди смъртта му „Психология на творчеството“ под обща редакция с проф. Генчо Пиръов.

Разностранната дейност на проф. Пеньо Русев като педагог и изследовател остави трайна следа в нашето културно развитие, която времето несъмнено ще оцени по достойнство.